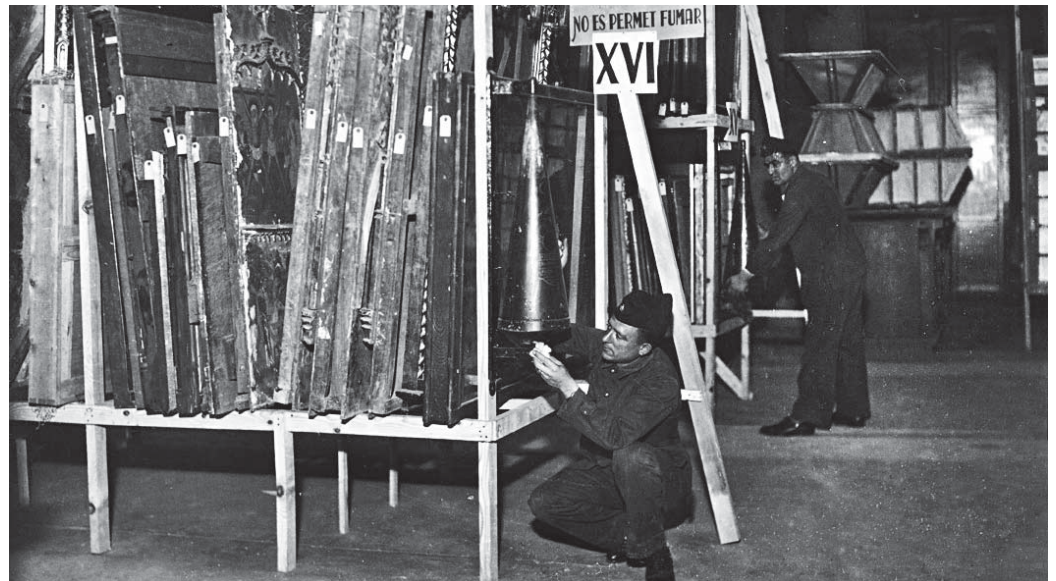

Bombers de Barcelona a Olot: la protecció del patrimoni artístic català

Marc Ferrer i Murillo

La Guerra Civil va esclatar el 18 de juliol del 1936 arran del cop d'estat d'un sector de l'exèrcit espanyol, amb la complicitat dels partits feixistes i també de l'Església catòlica. El cop d'estat va fracassar a Catalunya sobretot perquè el govern de la Generalitat va plantar cara als militars sediciosos a Barcelona i els obrers i treballadors es van organitzar i van sortir al carrer per aturar els revoltats al costat dels militars lleials a la República, els guàrdies d'assalt i els Mossos d'Esquadra.

Catalunya va entrar ràpidament en una dinàmica revolucionària frenètica. A Barcelona els anarcosindicalistes van assaltar les casernes militars i s'hi van proveir d'un armament important. Així, aprofitant el buit de poder, es van convertir en la força hegemònica al carrer; durant la segona quinzena de juliol els partits de dretes i l'Església, vistos com a còmplices del cop d'estat, són víctimes de la violència anticlerical i revolucionària de caràcter llibertari i la crema d'esglésies es generalitza arreu de Catalunya. D'una manera simptomàtica, com en altres episodis revolucionaris i violents de la nostra història, novament quan hi ha una convulsió social esclaten al mateix temps les bullangues anticlericals amb el suport d'amplis sectors populars, que veuen en l'Església un

Dos bombers de Barcelona revisen el material d'extinció del dipòsit d'obres de la Comissaria de Museus a l'església de Sant Esteve d'Olot el novembre del 1936. (Joan Vidal Ventosa / Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

símbol més d'opressió.

L'Església del moment tenia un gran patrimoni artístic que en part va ser destruït durant els primers dies revolucionaris. Conscients d'aquesta tragèdia, molts ajuntaments i també la Generalitat de Catalunya van fer una intervenció intensiva per salvaguardar el patrimoni artístic, tant públic com privat, tant religió com laic, i evitar més pèrdues. La intervenció va permetre concentrar part d'aquest patrimoni en dipòsits i museus, per després classificar-lo, identificar-lo, etc., amb la finalitat de protegir-lo i preservar-lo.

A principis de la tardor del 1936 la situació del patrimoni artístic semblava controlada gràcies a les polítiques de salvaguarda i endreça que s'havien instaurat.

L'Església del moment tenia un gran patrimoni artístic que en part va ser destruït durant els primers dies revolucionaris.

Però ara hi havia una altra amenaça: la guerra ja estava consolidada i anava prenent grans magnituds, i per tant els bombardejos feixistes sobre les poblacions eren una possibilitat molt real que malauradament es va acabar materialitzant.

En conseqüència, la Junta de Museus de Barcelona, el Museu d'Art de Catalunya i els responsables del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic van decidir allunyar les obres de Barcelona i preservar-les en un entorn polític i social més tranquil. Es va decidir, doncs, traslladar a l'església de Sant Esteve d'Olot les peces d'art medieval català del Museu d'Art de Catalunya que es podien considerar religioses i que calia allunyar tant de l'anarcosindicalisme més intransigent com del perill de les bombes feixistes.

Per tal de protegir tot aquest patrimoni, les autoritats van decidir que estigués sota la custòdia d'un cos de guàrdia format per Mossos d'Esquadra i membres del Cos de Bombers de Barcelona. El que va rebre el nom de Patronat per a la salvació de les obres d'art dels Museus d'Art de Barcelona va coordinar aquesta protecció.

La capital de la Garrotxa tenia un cos de bombers propi que, quan es va assabentar que els de Barcelona farien aquesta vigilància, va demanar al Patronat d'encarregar-se'n. Però el Patronat va denegar aquesta petició per dos motius: en primer lloc, perquè els Bombers de Barcelona ja se n'ocupaven al Museu d'Art de Catalunya i tenien experiència en la cura i protecció d'obres d'art, i en segon lloc perquè els Bombers d'Olot, un cos de voluntaris, volien cobrar una retribució per la feina a causa de la penosa situació eco-

nòmica en què es trobaven, cosa que hauria suposat una despesa important, mentre que el Servei d'Extinció d'Incidis de Barcelona feia el servei com a part de les tasques que ja tenia assignades a Barcelona.

Així, a partir del 9 de novembre del 1936 i fins a l'ocupació d'Olot per l'exèrcit franquista, el 7 de febrer del 1939, entre dos i quatre bombers de Barcelona van fer guàrdia a l'església de Sant Esteve d'Olot. Un d'aquests bombers feia les funcions de cap de torn i cada dia, al final del torn, havia d'anotar en un full les incidències. La tasca dels bombers era vetllar per les instal·lacions i perquè estiguessin ben condicionades, i la dels mossos que ningú entrés a l'església sense autorització i que se seguís la normativa establerta. L'església tenia un sistema de prevenció d'incendis que els bombers també procuraven que estigués en bon estat i sempre a punt. Quan s'acabava la jornada laboral, els bombers, juntament amb els mossos i el personal tècnic, especialista i administratiu que vetllava pel patrimoni artístic, s'allotjaven a la casa Solà Morales, un gran casal d'estil barroc que s'havia confiscat per preservar-lo.

Els bombers eren rellevats mensualment entre el 9 i el 12 de cada mes, en un viatge que començava anant en tren fins a Ripoll des de l'Estació del Nord de Barcelona; després, de Ripoll a Olot, el trajecte es cobria amb el bus de línia. Alguns bombers, però, en lloc d'estar-s'hi un mes se n'hi van van estar dos, i també n'hi va haver que alguna vegada van repetir. Pràcticament cada mes, el cap del Cos de Bombers de Barcelona, Josep Maria Jordán, anava fins a la capital de la Garrotxa per

El cos de guàrdia de la Comissaria de Museus vigila la porta de la capella del Santíssim de l'església de Sant Esteve d'Olot el novembre del 1936. El cos estava format per dos mossos d'esquadra i dos bombers de Barcelona. (Joan Vidal Ventosa / Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

supervisar personalment els relleus i la vigilància, i quan no hi podia anar mantenien una conversa telefònica amb el personal destinat allà per comprovar que tot anés bé.

Entre el novembre del 1936 i el gener del 1939 trobem un mínim de seixanta bombers destinats a Olot. Desconeixem si aquests bombers es van presentar de manera voluntària o si van rebre un ordre que els obligava a traslladar-se a Olot.

Al llarg del 1936 hi van anar Santiago Boronat Giralt, Bonaventura Belza Ferreres, Joan Burguete López, Aurelio Martínez Vivó i Josep Beltran Rodríguez.

L'any 1937 els destinats a Olot van ser Fidel Gorriz Soriano, Romà Tomàs Soldevila, Joan Sales Vericat, Genís Granados Acosta, Juan Gómez Martínez, Eugenio Fernández Blazques, Josep Carrera Teixidó, Juan Gómez Grajera, Fabià Coll Borrull, Josep Fauquier Borao, Lluís Estruga Civit, José Manuel Sànc-

Així, a partir del 9 de novembre del 1936 i fins a l'ocupació d'Olot per l'exèrcit franquista, el 7 de febrer del 1939, entre dos i quatre bombers de Barcelona van fer guàrdia a l'església de Sant Esteve d'Olot.

hez Martín, Josep Maria Coll Martorell, Joan Lacambra Faces, Esteban Muñoz García, Manuel Caride González, Crescenciano Vázquez Toral, Francesc Querol Niubò, Juan Salcedo Martínez, Anastasio Martín Fraile, Tomàs Baiget Masip, Emilio Figueras de Sanjosé, Inocencio Íñiguez Labarga, Emilià Gasulla Sebastià, José María Soto Paredes, Enric Sánchez Inglés, Teodoro Bustos Polo, Antoni Martí Llubés, Jesús Martínez Martínez, Antoni Arias Romano i Ramon Verdún Iserte.

L'any 1938 la tasca va correspondre a Romà Tomàs Soldevila, Leocadio Tortes Giner, Fidel Gorrioz Soriano, José Giménez Martín, José Escudero Sánchez, Teodoro Grau Raimundo, Jaume Boronat Giralt, Juan Vicente Benedicto, Alexandre Bosch Alsina, Juan Gómez Martínez, José Manuel Sánchez Martín, Jesús Martínez Martínez, Josep Maria Coll Martorell, Pere Sancho Huguet, Joan Sales Vericat, Lluís Estruga Civit, José Beltrán Rodríguez, Pere Ibáñez Madrid, Josep Carrera Teixidó, Juan Burguete López, Agustí Solà Coromines, Miquel González Vidal, Teodoro Bustos Polo, Joan Calvete Gual, Emilià Gasulla Sebastià, Àngel Tripliana Perales, José Fauquier Borau, Josep Bigorra Farré, Gabriel Palla Tavera i Domènec Serra Arnau.

I els darrers que hi van anar, el 1939, van ser Romà Tomàs Soldevila, Jaume Bigorra Farré, Francesc Payerol Lladó i Mariano Arenas Higuera.

Al llarg dels vint-i-set mesos que els bombers de Barcelona van ser a Olot no només hi van fer tasques de vigilància de les obres d'art. Ens consta que el 6 de desembre del 1938 hi va haver un incendi a Olot i que els

bombers barcelonins van col·laborar en l'extinció, cosa que els va valdre els elogis i les felicitacions de les autoritats olotines. L'1 de febrer del 1939 van intervenir en l'incendi d'una xemeneia de la casa Solà Morales, que albergava refugiats, a més del personal que treballava en la salvaguarda del patrimoni, com s'ha dit més amunt.

La nit del 6 de febrer, pràcticament amb l'exèrcit franquista a les portes d'Olot, hi va haver un conat d'incendi a la casa del costat de l'església i va ser gràcies a l'actuació dels dos bombers que estaven de guàrdia, Romà Tomàs i Jaume Bigorra, que es va evitar que el foc arribés a les obres d'art.

El 7 de febrer els feixistes van començar a ocupar Olot. Alguns dels militars republicans en retirada van intentar cremar l'església de Sant Esteve. Els dos mossos de guàrdia i els dos bombers esmentats, clarament en inferioritat numèrica, no van poder fer res per aturar els

exaltats, que van ruixar amb benzina els voltants de l'església, però tropes mores de l'exèrcit franquista, acabades d'entrar a la ciutat, van impedir que s'hi calés foc.

Els mossos i els dos bombers que custodiaven en aquell moment les obres d'art, en lloc de ser tractats amb respecte per l'honorabilitat de la seva feina, van ser considerats presoners de guerra per l'exèrcit franquista i van estar sota vigilància absoluta dels militars ocupants. A partir d'aquell moment, aquests militars es van fer càrrec de la vigilància de les obres d'art, fins que posteriorment es van tornar a Barcelona.

Però la dissort va continuar i l'endemà de l'ocupació, a la nit, uns individus van entrar a la casa Solà Morales i hi van robar material d'oficina, eines i els uniformes dels mossos i els bombers que custodiaven el patrimoni artístic.

Romà Tomàs i Jaume Bigorra van estar uns dies captius

de l'exèrcit franquista, i una vegada van rebre els avals de les autoritats, a mitjan febrer van ser deixats en llibertat i van poder tornar a Barcelona per reincorporar-se al Servei d'Extinció d'Incendis de la capital catalana.

La nit del 6 de febrer, pràcticament amb l'exèrcit franquista a les portes d'Olot, hi va haver un conat d'incendi a la casa del costat de l'església i va ser gràcies a l'actuació dels dos bombers que estaven de guàrdia, Romà Tomàs i Jaume Bigorra, que es va evitar que el foc arribés a les obres d'art.

Dipòsit d'Obres dels Museus d'Art de Barcelona a Olot

<p style="text-align: center;">ESQUADRES DE CATALUNYA</p> <p>El qui sotasigna dóna compte que, durant el dia de la data, la força existent en aquest lloc ha prestat el servei que li està confiat sense observar res de nou a comunicar.</p> <p>Olot, <u>21</u> d <u>Febrer</u> del 1938, a les <u>22</u> hores de la nit.</p> <p style="text-align: center;">EL CAPORAL CAP DEL LLOC,</p> <p style="text-align: center;"><i>[Signatura]</i></p> <p>OBSERVACIONS : _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>uc 2837 CR 13139.</p>	<p style="text-align: center;">COS DE BOMBERS DE BARCELONA</p> <p>El qui sotasigna dóna compte que, durant el dia de la data, els individus que formen aquest destacament han prestat el servei que els està confiat, sense observar res de nou a comunicar.</p> <p>Olot, <u>21</u> d <u>Febrer</u> del 1938, a les <u>22</u> hores de la nit.</p> <p style="text-align: center;">EL RESPONSABLE DE TORN,</p> <p style="text-align: center;"><i>[Signatura]</i></p> <p>OBSERVACIONS : _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;">1/288</p>
---	--

3. Full de guàrdies a l'església de Sant Esteve d'Olot. (Arxiu Nacional de Catalunya)